

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Издаје: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.

Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

За све остале земље 3½ франка у злату.

Поједини бројеви 30 потура.

Девојка данашњега доба.

О девојци се код нас обично и данас пише на начин старих времена; Пише се, пева им се као богињама; просто литерарно удварање; и то је нешто фино, паметно, генијално, кад један заљубљеник изнаша пред читаоце своје љубавне осећаје заоденуте у неки књижевнички стил и форму, и нико да запита те младе обожаваоце, — зар не би боље било, господо песници, да пишете о чему корисном и поучном за женске? Зар није штета за онај папир, време и новац, што га утрошите у те љубавне тричарије? Зар данашње друштво нема важнијег и кориснијег посла, већ да чита и пише оно, што су писали народи пре две хиљаде година, кад су се песници бројали у бесмртна бића? Заиста красна сведоџба нашег зрелог схваћања националне културе! Док се једни муче, да пронађу „elixir“ социјалног уређења, други пишу љубавне ствари и мисле, да су тим задужили човечанство и остали бесмртни у двадесетом, као и у првом и другом веку после Христа. Па да л' је онда чудо, што данашње девојке, којима се певају само љубавне песме, немају правој појма о животу и женским дужностима, што су пуне љубавних фантазија и остају целог живота неспремне жене, матере и домаћице? Данас, кад се више

тражи од сваког члана друштвеног, свакако се тражи и од девојке, будуће матере, која игра велику улогу у друштвено-моралном васпитању човечанства, а особито, која је утрошила неколико хиљада круна на своје васпитање по инштитутима. Ту су потребу одавно увидели просвећени народи и дали други правац женском васпитању, те отворили и женским скоро сва школска врата. Пре више година отворио се у Паризу универзитет за женске, у ком ће оне учити поред остале савремене науке и домазлук; каква је то добит за друштво, од какве је важности та појава за женско васпитање, то може само онај појмити, који не гледа на женске као на каква нижа неспособна створења за друштвени народни рад. Данас је женским омогућено да постану озбиљне, разборите, друштвено-културне раденице, да се отресу укочености, кокетерије и лицкања, да се назову праве друштвене просветне раденице, које ће импоновати мушким не само својом спољашношћу, него и душевном узвишеношћу и здравом корисном културом, а што ће им много више вредити, него ли велики мираз. Па кад знамо, да је данас могуће и женским да се образују у свим гранама науке, да им је отворен

пут правом знању и умењу, онда је дужност њихова да се тим што више користе, а особито је то потребно оним девојкама, које имају да троше и новац и време по великим и скупим институтима, из којих излазе скроз неспремне за живот и за оне дужности, које их чекају као праве жене, добре матере и савесне домаћице, јер се у тима уче поглавито нераду и раскошу. Ми виђамо данас највише некорисних, нерадних, управо неспособних за рад девојака у вишим круговима, које су размажене и разнежене, немају оне млађане животне свежине, немају никаквог циља нити наде, као девојке добро васпитане и спремне за рад; оне обично почињу живот са отровним љубавним романима па доцније спровађају то у праксу, те се онда брзо насите свега, па ако су уз то окружене још Дон-Жуанима и имају велики мираз, ето онда да пропадну. Па зар то није штета? Зар то није велики губитак за наше друштво? Док оне сиромашне раде и привређују на свима гранама, док добро кућевно васпитање са хиљаду примера у животу показују, да су за свашта, да су научене раду, штедњи, да имају смисла за ваљану жену, добру матер. Зар то није боље од оних богаташица са институтским васпитањем, које проводе живот и троше време у раскошу и бивају несретне жене, жалосне матере и домаће распикуће. Па да ли су том узрок други или сами родитељи, који, на њихову несрећу, шаљу своју женску децу по институтима, где потроше неколико хиљада и где им кашње морају дати који десетак хиљада, јер свако не сме да узме на се дужност мужа једне институткиње, ако поред тога нема велики мираз.

Па не само то, наше друштво има кашње много других неприлика са тако васпитаним женскимима. Оне неће да се мешају са сиромашнијим, него хоће да играју прву и главну улогу у друштву, не трпе здраву критику на њихово понашање, имају нечег деспотског, ари-

стократноског. Ми се онда чудимо, зашто наше женске споро напредују, зашто су конзервативне, пуне сујеверја и амбициозне, а не видимо зло, које кочи и не да да напредује женско друштво. Сви ми осећамо живу потребу напредовања и култивирања наших женскиња. Друштво не може напредовати ако и женске не напредују, јер оне играју важну улогу; а да женско друштво напредује, треба почети са девојачким васпитањем, треба да створимо праву девојку данашњег просветног доба; да је спремимо и васпитамо према данашњим приликама и потребама. Бадава се мучити око поправке женског друштва, ако се то не почне код девојака, не може се доцније извести, јер младо се дрво савија. Но зато треба да су нам и заводи удешени и да су у нашем духу скројени. Скупо плаћено институтско васпитање данас је изгубило моћ чак и код оне праве великашке класе. Данас број женских раденица и ученица гимназије, трговачке школе, лицеја и педагогија има јаки ослонац у женскимима. По зборовима чућете где женска држи стварне поучне говоре. Журналистика и литература заступљена је код женскиња. Све је то данас код просвећених народа постигнуто и зато њихово друштво напредује, имају добро васпитане девојке, од којих постају добре жене, матере и домаћице. Тиме су добили читаву класу женскиња на пољу друштвеног и просветног рада, које су пре неколико децениума, као данас у нас, бадава дисале. Нема ту извињавања и одбацивања од себе, већ сваки мушки и женска морално је обвезана, да ради на добром, корисном и сувременом васпитању наших девојака, те да и ми добијемо праве културне и родољубиве девојке, које ће служити на добро и понос нашег народа, а то ће се опет постићи само здравом науком, а из тога излази, да треба да подижемо и ми више заводе за нашу женску омладину и да их удесимо према данашњем духу времена. Или ако то не иде, да

не упућујемо нашу женску генерацију у скупе и бескорисне туђе институте, него да их шаљемо у заводе, где ће што корисно научити.

Кни

Т. Живковић,
агроном.

Конгрес немачких женскиња.

У Берлину је почетком марта месеца прошле године одржан један Женски Конгрес на коме је учествовало више од 6000 слушалица, међу којима беше врло одличних чланова. Конгрес је трајао пет дана и дваред се дневно састајаше ради претреса предмета: до подне и после подне. председавала је, Dr. Gertrud Bäumer. Ми ћемо, иако мало касније, да изнесемо у главном рад овог конгреса, да се види, чиме се и којим питањима баве женскиње на западу Европе.

Први дан пре подне је расправљала гђа Е. Кнап Хајсова, о реформи кућарства, те је у говору своме истакла, да поједини машински проналасци, нису од штете но више од користи по домазлук. Противна је заједничким кухињама. Марија Лишневска ју је побијала, јер вели, врло много се времена губи кухањем у појединим домовима. Говорила је о вредности женског рада и гђа Вебер и Јелена Кеј, која је тражила, да се створи закон, који би одређивао цене за домаће потребе. Е. Кине Гаук је захтевала у своме говору, да се кућарство из детињства учи још у школи, али су многе биле противне томе, велећи, да не одговара то модерним начелима.

О вечерњем састанку тога дана расправљано је о значају женског покрета с обзиром на оне, које имају своје засебно занимање (позив). На завршетку је говорила Др. Алтанова о конкуренцији полова, те је изрекла начело, да женске раде финије а мушки грубље послове.

Други дан пре подне водио се разговор о васпитању и о научним проблемима. Др. фил. Мевалтпова говорила је о потреби опће заједничке наставе,

те је аргументовала, да је то потребно с тога, да се између мушког и женског пола развије духовно пријатељство и слога за истрајнији рад у будућности, и да имају оба пола једнака права и једнака звања. Против овога је устала г. Крукенберговица, те је истицала потребу индивидуалног васпитања.

Са стране је једино говорила проф. Florence Keys (Wassar College, U. S. A.), и говорила је о васпитању у Америци. Онде је скоро свугде опћа заједничка настава, и успех је потпуно задовољавајући. Од 951.000 ученика, тек ако је 6% на посебном васпитању.

После ове је говорила Елиза Шнајер о задаћи школе с обзиром на позиве у животу. Рекла је, да се у основној школи дете има само телесно да оснажи и упуту коју струку да изабере. Кућарство пак има научити тек у вишим васпитним заводима.

На вечерњем састанку, расправљало се о улози жене у црквеном и религ. животу. Говорило се од стране католицизма, евангелизма и јеврејизма, те се и ови говорници придружили општем женском покрету. Публика је говорницама бурно плескала и одобравала.

Трећи дан се пре подне једино о економском женском васпитању расправљало. Прва је говорила Бехмнеова, па је у говору захтевала свестрано и стручно економско образовање женских. Dr. Kempf Roza је упознавала са баварском женском економијом, те наглашава и она, да је потребно подизати заводе — за женске као и за мушке — за економско усавршавање. У овоме је смислу говорила и грофица Путлиц.

Други предмет је био о каквоћи

женскога рада. Др. Марија Баум тврди, да женскиња врши послове најниже врсте, те је узрок томе необразовање у струци. Препоручује техничко образовање женскиња. Још је говорила Др. Маргита Берхард и Фиа Виле. Нај-после је Гертруда Израел предавала о удруживању.

Вечерњи предмет у рукама референткиње Веберове беше о проблему брачном. Осуђује мушке, као да су они понизили женске својим положајем. Но и женскиње прекорава, што нису васпитане, па да могу тражити изједначење са мушкима.

Катарина Шверей и Ана Паприц говориле су о сексуалном питању, те су јаким нападајима осуђивали проституцију. Истиче енглески живот као најумеснији, пошто они више полагају на морално и етичко него на физичко образовање.

На жалост после овог занимљивог предавања није се даља дискусија продужила.

Четврти дан је расправљао конгрес поново о животним струкама. М. Трета говори о вишем образовању женских за извесне струке са гледишта субјективности, те доказује, да су саме женскиње увиделе, да имају места онде. Амамнова тврди, да се са променом времена, морао и „дилетантски“ женски живот променути. Женска је свугде од потребе, а то с тога, што она најбоље познаје психологију свога пола. Нарочито захтева, да се женске постављају за доценте и да се и у судство уведу, што је и професор Харнак одобрио.

Марија Билон, говорила је о реконструкцији глумачких школа, а за овим су следовала 4 предавања појединих калуђерица о неговању болесника.

О вечерњем састанку је претресано о значају женскога покрета. Др. Г. Бајмер је прва говорила. Др. фил. Ада Вајнел је потпомогла предговорницу, те је захтевала, да се реформише рад жене и у кући и ван куће, с обзиром на прилике и данашњу културу.

Др. А. Шаламон је расправљала о значају женскога покрета са обзиром на социјални живот. Захтева и говори, да би право било, да имају и женске право гласа, кад могу да буду чиновници као и мушки. Говор је био од врло великог утецаја на слушаоце.

Последњи, пети, дан беше дворана дупком пуна и тада се предавало о улози женске у друштву. Аполантовица захтева, да се и женске постављају у варошима за чиновнике, као што је то већ уобичајено по неким државама у Немачкој. Исто тако су и Најхаузова и М. Вагнер, о женском питању у јавности расправљале, тврдећи да би било много више користи по друштво кад би се и женске узимале за чиновнике, јер би се сузбио и алкохол и проституција.

Последњи предмет је био о жени као политичарки. Врло исцрпно је говорила о том старица Мина Цауер, захтевајући опће изборно право, а потпомогла ју је Лина Фишер Гекерт.

Још је Линдеманова зборила о женском покрету у Енглеској, и напоследку се завршио конгрес саслушањем програма трију изасланика политичких у погледу женских.

Конгрес је закључила председница Др Гертруда Бајмер. Ове 1913. године у јуну месецу спрема се у Будимпешти овакав интернационални конгрес, за који се већ чине припреме.

Поп Мнлан.

Који претплатници нису вратили лист од ове 1913. године, умољавају се учтиво, да што пре пошљу своју претплату од 3 К. **Уредништво.**

Вељко П. Петровић.

Митрополија Карловачка изгубила је једног од најбољих и најплеменитијих својих народних учитеља. После дуге и тешке болести од године дана упокојио се у београдској болници 14. (27.) јануара о. г. *Вељко П. Петровић*, земунски учитељ у миру, у 64. години живота.

Вељка Петровића познаје цело Српство, јер је и он волео цело Српство и пропутовао је, које своје студије ради, које као певач учитељског кора ради прикупљања дарова за Српски Учитељски Конвикт у Новом Саду: Банат, Бачку, Срем, Хрватску, Далмацију, Црну Гору, Босну и Херцеговину па и Србију и као симпатична појава, разборита глава, умешна особа, весела нарав, добар и пријатан појац и певач стицао је познанства и пријатељства на све стране. Отуда се његово име на далеко чуло, за његово се српско родољубље на далеко знаде.

Родио се у Земуну у буни 1849. године, куда му је отац Петар, парох мартоношки, пребегао, а одрастао је у Мартоношу, где је и основну школу изучио, а затим пет гимназијалних разреда у Сегедину и онда учитељску школу у Сомбору с врло добрим успехом. По довршеној учитељској школи (1866. г.) отправљао је 5—6 месеци писарско место у мађистрату вел. кикиндском и онда добије учитељско место у Деспот-Сентивану у Бачкој, где је остао све до јесени 1868 г. и кад се те јесени упразни учитељско место у Земуну буде тамо и изабран, где је непрекидно служио све до 1910. године, дакле пуне 42 године дана и својим лепим понашањем, својим свесним радом у школи, својим родољубивим подвизима у месту и народу стекао је толико љубави и поштовања, да је биран и постављан за перовођу црквене општине, за председника српског црквеног певачког друштва, за управног члана Земунске Штедионице и Српског Добровољног Позоришног друштва, за представника вароши Земуна и тако даље.

Као учитељ биран је и постављан за члана епархијске школске управе архијерејске, а 1897. године постављен је од Школског Савета за привременог референта школског епархије темишварске и вршачке. Од архијерејског учитељског збора биран је за потпредседника, а биран је, већ као умировљен учитељ 1910. године, за председника митрополијском збору у Новом Саду, где му је први пут и позлило и морао је напустити председничко место и уступити савруговима, млађим часницима. Беше и он пре 20 година на првој учитељској скупштини, која је основала Српски Учитељски

Конвикт у Новом Саду, и већ на тој скупштини буде одликован за члана управе тога завода, које је часништво понављано сваке године, а никад његово име није изостављено. Но он је то и заслужио, јер беше одан тој установи, као ретко ко и много је допринео, да је та установа тако лепо напредовала и стала на своје чврсте ноге, са којих може и даље напредовати, ако јој на челу остану таки родољуби, као што је био пок. Вељко П. Петровић.

Осим у школи и на учитељским установама, радио је он и на другим просветним и хуманим установама. Његова је заслуга, што је у Земуну основана Добротворна Задруга Српкиња, којој је он био пуних 16 година перовођа и саветник; он је основао тамо и занатлијско певачко друштво. У опште је био подузетна духа, родољубива заноса, савестан и истрајан раденик, уредан човек у сваком послу кога се латио и који му се повери, и зато је и био тражен и поштован не само од власти, свог грађанства и својих савругова учитеља него и од шире масе народа.

Беше то једном речи прави учитељ и пријатељ народни. То се огледало на оном лепом и многобројном одзиву у пратњи његових земних остатака. У пратњи смо видели чланове мађистрата варошког са градоначелником на челу, видесмо представнике Земунске Штедионице; Певачко Друштво је пратило и појало у цркви, а пратило је и уз пут појало и занатлијско певачко друштво као и српско ђачко певачко друштво реалне гимназије; занатлијска задруга ишла је још са својим барјаком и одала почасти својим дуплирима (чирацима). Учитељски збор српских вероисповедних основних школа у Земуну издао је нарочиту посмртницу за својим дичним савругом. Било је заступљено па и свој посмртни лист издало Српско Добровољно Позоришно друштво па и Добротворна Задруга Српкиња. У пратњи су биле заступљене све српске основне школе. И учитељство римокатоличких основних школа било је заступљено, а кад је спровод пролазио са мртвачким одром са паробродске станице уз римокатоличку цркву, ова је истакла црн барјак и звонила, докле год спровод није прошао. Свештенство је корпоративно учествовало под начелством проте г. Павла Милина, који се је лепим говором опростио у цркви од покојника и захвалио му на труду и услугама у име цркве и општине. Пред црквом се опростили у лепим говорима од покојника г. Арк. Варађанин, председник Српског Учитељског Конвикта, и учитељ месни г. Станимир Субић, онај у име конвикта и

другова учитеља, овај у име месних учитељских другова и дечице. На гробу се опростила од покојника бираним и топлим речима председница Добротворне Задруге Српкиња, гђа Софија уд. пл. Спирта.

За свој рад добио је признање од Његовог Величанства краља Франц-Јосифа I. у златној медаљи за 40-годишњи ревно учитељски рад, а одликован је златном медаљом и од Његовог Величанства Краља Црногорског Николе I., а од Школског Савета добио је диплому признања.

Јован Живојновић

СТОГОДИШЊИЦА.

ДРУГА СЛИКА

КНЕГИЊА ЉУБИЦА

УСКРС

(СРПСКЕ ЦВЕТИ И КНЕГИЊА ЉУБИЦА)

Л И Ц А:

Кнегиња Љубица	Милан) деца Милошева
Павле Пљакић	Михајло	
Петрија	Марко Штитарац	
Кнез Милош	Један момак	
Сима Ненадовић	Дечко	
Игуман Авакум	1. жена	
Петар Туцаковић	2. жена	
Јован Обреновић	Јелена	
Лазар Мутап	Темнићанин	
Сима Радовић	Милић Дринчић	
Пекета	Јован Добрача	
Пеца	Бошко Ђукић	
Никола Луњевица	Милисав Здравковић	
Андрија Јокић	Стеван Добрњац	
Јован Вукомановић, брат	Јован Ковач	
Љубичин	Танаско Рајић	
	Вујица Вуличевић	

Више жена и девојака. Догађа се на Цвети другог устанка за ослобођење Србије 1815.

ПРИЗОР

Ходник и двориште пред кућом кнеза Милоша у Црнућу.

1. ПОЈАВА

Љубица, Петрија и Павле Пљакић.

Пљакић:

На заштити хвала ти, Љубице,
Што Петрију нам до сад причува!
Господар откад дете избави,
Ти мајка си јој била рођена.

Љубица:

Заслужила је, Павле, она то,
На терету ми није била баш —
(Милује Петрију по образу —)
То момче красно мене послужи!
А дивно ли јој стоје димлије!

Као што се види, одато му је признање са свију меродавних места, а лепо је ожаљен и од целог грађанства, својих другова и многих пријатеља, па то нека је утеха супрузи му гђи Катици, сину Мити, кћерима: Јелени, Сари и Мари, браћи: Стеви, Герасиму и Светозару као и зетовима: Мити Костићу и Боривоју Николићу. А такм врсном просветном раднику довикујемо и ми: Слава и вечна ти успомена, брате наш Вељко!

Кад тако дође тад с Димитријем —
При свем се јаду слатко насмејох.
Па — велиш — нађе згодну прилику?

Пљакић:

Гарашанин и Луњевица баш
— Твој девер ручни — шаљу говеда.
Као момче ће им стоку гонати,
На Сави пак ће дочекат' је муж
Са оцем ваљда, Хаџи-Проданом.
Нек иде ето, робља имамо
И тако доста ми у Србији,
Да не можемо чисто насклањати —
А ето рат се с нова почиње.
У таковској је цркви данас баш
Последњи о том ено договор.

Љубица:

Одлагати се више не може.
Господар хтеде после Ускрса,
Ал наши људи већ не мирују,
И Турци сами већ се згледају —
Сулејман паша на њ наваљује
И жести се, што више дограбити
У руке није могао Милоша,
Откада оно сретно умаче
Из београдског паши конака;
Па стог већ јуче Милош испрати
Свог побратима, Аким-бега нам,
Муселим што је био руднички —
Да главе народ дошао не би му,
Кад пукне глас да данас устају.
Ал ти ћеш, Павле, опет вратити се,
Да жетелаца више имамо!
Кад свима кућу треба зидати,
Тад треба и на послу да су сви.

Пљакит:

Чим Петрији прокрчим пролазак,
У војску ево мене наново!
А дотле — збогом!

Љубица:

Збогом!

Петрија:

(— пољуби Љубицу у руку —)

Хвала ти!

Љубица:

(пољуби се с њом —)

Сретан ти пут и сретан повратак
У слободну, да Бог да, Србију!

(Сви оду на лево, а Љубица уђе десно у кућу).

2. ПОЈАВА

С лева улази Милош са Јованом Обреновићем, Лазаром Мутапом, Паштрмцем, Дринчићем, Јованом Вукомановићем, Симом Ненјдовићем, Танаском Рајићем, игуманом Авакумом и т. д.

Милош:

(Сими Ненадовићу —)

Шта ради, Симо, прота Матија,
Је л' удесио штогод с цареви?

Сима:

На његове је молбе решио
У Бечу Свети Савез царева,
Да опомену пошљу Турцима:
Нек с рајом буду попустљивији —
Јер како чине, веле, пре ће нас
Раздражити, нег што ће смирити.

Милош:

Од тог се топа неће препастаи,
Нит послушати њине савете.

И. Авакум:

Та казао сам ја одавна већ,
Да молбе нису бомбе Турцима —
Потпрашит' треба њима димлије:
Кад осете, тек онда сећају се нас.

Милош:

Па ето, браћо, тако мислите ли —
Да немилице загазимо сви,
И тврда воља ваша ако је:
Да жртвујемо све!

Сви:

Сви све и сва!

Милош:

Нек буде онда: рат!

Сви:

Нек буде рат!

Милош:

(утрчи унутра, изнесе барјак и да га Паштрмцу).
И теби ево, што је за тебе!

Сад ево мене, браћо, ето вас!
А с нама Бог је и његова правда —
Па рат Турцима!

Сви:

Рат Турцима, рат, рат!

3. ПОЈАВА

Пређашњи и долази Петар Туцаковић.

Петар:

У рат, јунаци, гесло освета
За старе ране, нове повреде!
Јер прва жртва ено паде већ:
На веру Лому уби Токатлић,
Јуначку веру плати невером —
Па умаче жив и здрав с Рудника.

Милош:

Да испрати га оде Лома баш,
Па пратњу своју уби невера!
На посао дакле, моје војводе!
Па где ко сретне жива Турчина —
За Ломину наплатите се крв!

Игуман Авакум:

Призивам на вас божји благослов
И милост божју души Ломиној!
На честитости јунак погибе.
У Турчину ми вере не држите —
Па збогом сви, слободе синови!

Милош: (показује пред кућу —)

Ти, Симо, наше овде прикупи!
А ја ћу ево да се побринем,
Џебане да нам буде задоста.

Јован Обр.: (Мутапу —)

И новаца ће за то требати —
Да покушамо наћи, Мутапе!

Мушап:

Остај нам здраво, господару нови!
Пред турском силом видећемо се.
(Разилазе се).

4. ПОЈАВА

Остају Милош и Авакум.

Милош:

Са целепом сам послао Јеврема,
За њега ми је понајвећма страх —
Сулејман кивни ако трага још,
На Сави ће му спречит' прелазак.

Авакум:

Па даће народ све, што има сад,
И тако Турци тек су почели

Хараче царске да прикупљају —
Те народ има што-шта спремљено,
Што није Турчин још му однео.

Милош:

А оскудни смо доста у томе —
Отет' се море и тог Турцима!
Но нуде браћа већ и на веру
— Трговци Срби из Аустрије —
Џебане да ће нама набавити.

(Напољу се чује: „Хо, хо, хо! Стани, Станите!“)

5. ПОЈАВА

Пређашњи и улази е лева Сима Радовић, а за њим
момци уносе пет товара барута.

Радовић:

Помози Бог ти, господару наш,
Почетак сретан нек ти даде Бог!

Милош:

Добро нам дошао, Симо!

(Рукују се).

Радовић:

Зато сам

И сам ти донео нешто барута,
Са братом што смо били сакрили
Из прошлог нашег рата — нека сад
Овај га други ето потроши
И сретнији му буде наставак.

(Тужно —)

Мом брату ето више не треба —

(Прене се.)

И ово за њ ми нек је освета!

Авакум:

Е, Бог ти, брате, то наплатио
И народ, када плаћат' узможе!
Баш сад се ето о том бринемо.

6. ПОЈАВА

Пређашњи и улази Пекета.

Пекета:

Господар ме је ево послао
И шаље ово мало новаца.

(Додаје цакуљче).

Милош:

Мој Јеврем, је ли, реци: шта је с њим?
То капару је ваљда примио,
Па послати је нама пожури.
И право има — зна да требамо!

Пекета:

Да, капару нам Турци даше то
И скоро ће нам главно послати —
Господар Јован баш се не шали!

Милош:

То Јован шаље? Шта он продаје?

Пекета:

Па шта продаје? Крушке из пушке,
Што Турци тако скупо плаћају!
У Коњуши су ето скупиле
Порежције од народа нам то,
Ал однети им не би суђено.

Милош:

Од Јеврема се надам новцу ја,
Јер њему благо наше предадох —
А оно ето и од Јована.

7. ПОЈАВА

Пређашњи и улази Никола Луњевица.

Луњевица:

Помози Бог! И сретан нек је рад!

Милош:

А, ево мога брата Николе!
У Немачку си и ти скоро сад
Послао стоку —

Луњевица:

Продата је већ.

И ево паре теби доносим —
У народном ће послу требати.

Милош:

Па шта си вољан с бисагама тим?
У зајам нудиш, је ли, народу?

Луњевица: (увређено —)

За Јеврејина држиш мене зар?
То поклањам ја послу народном.

Милош:

Па теби ништа неће остати,
Толико благо кад народу даш!?

Луњевица:

Док буде мене и мог народа,
Зажелети се нећу новаца —
И то је народ узео народ дао.

Милош: (гануто га загрли и пољубе се —)

О, хвала теби, драги Никола!

И хвала ће ти рећи народ цео.
Од посла нашег ако буде што,
Над главом својом угледамо л' кров —
У тој ће кући опћој народној
Твој камен овај видан остати.

(Виче унутра —)

О Марко, Марко, сандук дајте тај!
Да потоварим благо народно,
Са кућом мојом да нам чуваш све —

(Марко Штитарац са момцима износи сандук)

И Паштрмца ми с војском зовите,
И сабљу дајте моју војводску,
Па онда збогом, мили доме мој —
Свом народу док нов не подигнем,
У теби се не могу смирити!

8. ПОЈАВА

Пређашњи и долази народ, Паштрмац са војском
и из куће излази Љубица са децом.

Андрија Јокић:

(прогурује се кроз народ —)

Шта значи, Боже, ова врева ту?
У кући овој ја сам сваки дан —
Те вреве нигда нисам затицао!
А ти се спремаш некуд, војводо?

Милош: (радосно —)

Ха, Бог те донео, брате Андрија?
Гле, тебе сад бих с ума сметнуо —
Док цео народ носим на срцу,
Свог пријатеља сумих најбољег.
Да л' видиш само ово благо ту —
Све то је моје сад и народно.
Једва те могу већ наградити,
Мом дому што си анђео хранитељ,
Кад мене гоне бриге народне —
Понеси ето, кол'ко милујеш!

(Обгрли га преко рамена и приведе сандуку, у који момци слажу новац).

Андрија: (маши се у недра, извади кесу и изручи у сандук —)

Одавде кад би свако узимао,
Понестало би брзо блага тог,
А сити опет не би били сви.
Нег' овде треба сви да domeћемо,
За много ће нам ово требати!

Милош: (ганут загрли га и пољуби —)

Не, нисам, брате, тако мислио!
Ал, благо руци, која дарује —
Хиљадили се таки синови
У овој нашој бедној Србији!

(Обраћа се народу —)

Да л' виде ово овде, народе:
Господар Луњевица Никола
И овај сиромашни Андрија
Напунили су касу народну!

Авакум:

Од Бога на њих нек је благослов
И благодарност целог народа!

Народ:

Бог их благословио!

Милош:

А сад на посао, браћо, док је дан —
Да приметимо где војнички стан!
Где матица као језгра застане,
Прикупљаће се око ње и рој.
Па збогом, децо; збогом, Љубице!
Нек Бог вас чува ту и Марко наш —
И имењак му робље склањао је.

Јован Вукомановић:

Остај ми збогом, сестро!

Љубица: (падне му око врата —)

Брате мој!

Једина сестри јадној заклетво!
У Милице их беше царице
До девет њих, па стаде бирати,
Да цар јој једног барем остави.
А шта ћу ја, кад бират' не могу —
А колико је силних Турака,
Што ратовати Господ није дао
И жени — сад ми на Бога је жао:
Отиди, брате, јунак буди ми!

(Загрли га и љуби — кад се раставе, свима —)

А ране ћу вам ја превијати
И венце плести вашој победи.

Вукомановић:

Остај нам збогом!

Љубица:

Збогом пошли сви!

Па јавите ми барем сваки дан —
Да знадем, куд да зором погледам
И од Бога упутим благослов!

Сви: (одлазе на лево певајући* —)

„Нема леша без Ћурђевог Данка,
Нема брата, док не роди мајка!
Није крвце сел косовска доја,

*Ни слободе без крвава зноја;
Хај! што вела јошће дела вила:
Јуначка је свагда срећа дила!*

9. ПОЈАВА

Сумрак. Љубица са децом.

Љубица:

Хајдемо децо!

Милан:

Је ли, мајчице:

Кад баба Турке опет протера —
Донеће нам лепих ножева
Од кума-Карађорђа нашега
Из Београда?

Љубица:

Јесте, сине мој.

И кум ће доћи тад из Русије,
Од руског цара ферман добити —
Да Турци оду сви из Србије!

Михајло:

Ах, онда ћемо смети јахати
До Ниша чак — у пркос Турцима!

Љубица:

До Цариграда, сине, дао би Бог —
И онима је тамо тешко већ.
Ал хајд'мо сада, децо, вечерати,
Па онда лез'те, уморни сте већ —
Натрчасте се данас до воље.
(Уђу унутра).

10. ПОЈАВА

Марко Штитарац са слугама износи клупе и сто у ходник.

Марко:

Ту наместите клупе, овде сто,
Да моба има где се сместити;
Јер свет је посао, ког се лаћају,
При њему нико нек се не умара.

1. слуџа:

Опростиће и Цвети данашње,
Јер та је радња дело милости.

Марко:

Сад платно оно све донесите,
А свеће амо ставите на сто!

*) Композиција у „Српске Забаве“ 1904. XXVI.
стр. 20. бр.

На вечеру ми онда дођите,
Па свак да место своје заузме —
Јер црква то је, ми што чувамо:
У њој почива благо народно
И благослов нам даљи Србији.

(Слуге одлазе и износи платно и свеће).

Ах, каквих мисли биће пуне сад
Те женске главе, што ће засести —
Да коме превој спреме на рану,
А коме покров можда мртвачки.

1. слуџа:

Сад којом срећом ја да сам вам поп —
Најтоплији бих казао благослов
На ове крпе женског рада тог.
Е то је тако Бог наредио:
Што мушка сила бесно раздере,
Да женска слаба рука закрпи;
Што крвљу својом човек замрчи,
Да сузом топлим жена запере.
Разрикаће се тамо топови,
Где људи посао свој предузимљу —
Ал најсилнији јунак смири се,
Кад судба рекне женским рукама:
Да комад платна над њим разастру.

Марко:

Уклоните се, ево госпође,
И помоћнице ено пристижу.

11. ПОЈАВА

Жене улазе с лева, а Љубица излази из куће.

1. жена:

Добарвече ти госпо!

Љубица:

Дао Бог!

Отаљасте ми своје послове
И журите се на народни рад,
И жене да се за отаџбину
Покажу вредне —

1. жена:

Зато дођосмо,
А посао ево спремљен нам је већ —
Па лаћајмо се, не дангубимо!

(Седају на клупе и почињу рад.)

Љубица:

Изгубит' дана не можете већ,
Од ноћи треба уграбити то.
Посадите се, ја ћу кројити
За углед бар вам који комадић.

2. Жена:

Ах, знамо ми већ, то смо радиле
— Том прође једва две-три године!
Та хране нисмо тол'ко појеле
За све две-три амо последње,
Кол'ко смо рана грдних превиле
За оних десет пре тих година.
Па и сад вазда још чинимо то —
Јер рана доста увек наћи ћеш,
Где турска сила рајом управља.
(Жене седе и раде.)

Љубица: (седне крај Јелене —)
Јеси ли Петра испратила свог?
А како ти је сада на срцу?
Споменула сам већ и Милошу —
Да мало боље попрпази на њ:
Насртљиве је мало нарави,
А киван је на Турке несретник —
У пакао све би да их сјури сам,
Те може опет бити несмотрен.

Јелена:

Ах, да сам и ја барем мушко с њим,
Ни сама не бих знала друкчије —
Ил нек се живи, ил нек пропадне,
Јер ова беда већ нам додија!
Зато је Петар једва дочекао,
Кад букну буна Хаџи-Проданова,
Да оца свога, брата мојега
На бесноме освети Турчину —
На коцу стог би до сад иструн'о,
Господар да га не откупи тад.

Љубица:

Ал нека само помогне нам Бог,
Да сретно овај доврши се рат:
Кумоваћу вам макар главом ја,
Јер ваша ми се ствар баш допада.

Јелена:

Ни не мислим ја на то, Госпођо!
Кад само једном опет доживех
Да слободна га видим очима
И сваки дан да чујем, где ми је —
Животу свом се ипак радујем.

Љубица:

Не велим ја да ти баш грабиш то,
Ал да је среће, требало би бити.
У овој беди ко ће мислити
И може мислит' још на удадбу?

Јелена:

Та просјаци смо сад још обоје,

Једва и своје душе хранимо —
А тешко кући, што би скућили!

Љубица:

Не смета то вам, моја Јелена!
Кад срећа здружи здравих руку вас,
Утрострученом снагом радићете
И свега ћете моћи имати;
Та наша земља не познаје глад,
Кад мир и ред у њојзи царује.
Кад на вас двоје сада помислим,
А ја се сетим своје младости —
Сирота сам ти и ја била онда,
Кад с Милошем се мојим познадох.
Покојни девер, Милан војвода,
Једва нам даде да се узмемо;
Ал Луњевица тада навали,
Те окуми нам Кара-Ђорђа чак!
И хвала Богу, његов благослов
Над главом нам је слеме подигао,
До војводске нас сабље доведе —
Баш зато бих вам кумовала радо,
Да срећу своју и ја окушам.

Јелена:

Захваљујем ти, добра Госпођо!

(Пољуби је у руку)

Љубица:

Па шта је, мобо, неће нико зар
Да запева и заслади нам рад?
Мишара зар се нико не сећа,
Утрнула вам срца сасвим већ?
Та рат је, сестре, али није смрт,
Куда смо своје испратиле сад —
А куцнут' може и код куће час,
Јер нико неће живет' довека —
Већ ако није славно погинуо.

Јелена:

Допусти мени, ја сам вољна баш —
Кад с Турци рат се опет почиње,
Јунаке да изређам пређашње:
Нек стара срећа нове пресретне!

Љубица:

Па певај, Јело, певала нам ти,
Дабогда тако целог века свог!

Јелена: (пева —)

Полећела два врана гаврана
Са Мишара поља широкога,

А од Шапца града дијелота,
 Ме падоше на крајину љушу
 А на кулу Кулин-капетана;
 Како паше ода загракташе.
 Ту излази Кулинова када,
 Узлазила, те је говорила:
 „Ја, два врана, два по Тоју драта!
 Јесте л' скоро од крајине дође:
 Са Мишара поља широкога,
 А од Шапца града дијелота?
 Јесте л' вид'ли многу турску војску
 Сва Шапца града дијелота
 И у војци турске поглавице?
 Каж'те мени, кад ће Кулин доћи,
 Кад ће доћи да се њему надам?“

Ал десједе двије птице вране:
 „Ој, Госпођо, Кулинова људо!
 Ради дисмо добре казаш' ласе,
 Не можемо, већ како 'но јесте:
 Ми смо скоро од крајине дође
 Са Мишара поља широкога,
 А од Шапца града дијелота,
 Виђели смо многу турску војску
 Сва Шапца града дијелота,
 И вид'ли смо твота господара,
 Господара Кулин-капетана;
 И вид'ли смо Црнога Ђорђија
 У Мишару пољу широкоме;
 И вид'ли смо двије силне војске:
 Једно српска а друга је турска.
 Српска војска турску надвладала:
 Поиђе ти Кулин-капетане,
 Поиђе га Петровићу Ђорђе;
 Поиђе ти Мехмед-капетане
 Од Зворника града дијелота,
 Поиђе га Милош од Поцерја;
 Ма поиђе паша Синан-паша
 Из Торажде са Херцеговине,
 Поиђе га Лазаревић Мука;
 Поиђе ти Мула Сарајлија,
 Поиђе га Чушићу Стојане;
 Поиђе ти Беширевић Ласо
 У Китоту, луку зеленоме,
 Поиђе га попе Смиљанићу;
 Поиђе ти капетан дервентски,
 Поиђе га Ваљевац Јакове.
 Ал утече Бстроч-капетане
 И утече дели-Хаџи-Мосто,
 Утекоше у земљу њемачку;
 Ками мајци да ушећи могу!

Вустинже их Мушле Лазаре
 Сва јунаком витез Цинцар-Јанком.
 Посјекоше Бстроч-капетана
 И са њиме дели-Хаџи-Моста
 У Њемачкој пред крчмом дијелом,
 Ме стиге се цара ни ћесара.
 Ниши иде Кулин-капетане,
 Ниши иде, ниши ће ти доћи,
 Ниш се надај, ниши га погледај,
 Храни сина, па шаљи на војску,
 Срдија се умириши неће!“

Љубица: (устане —)

И неће, боме, да Турчина служи:
 Ах, да л' ће опет пусту турску ћуд
 Овако славно наши ућуткати?
 Ал сад је доста рада, сестре, већ —
 Одморити се и ви идите,
 Па, ако Бог да, сутра ћемо даље;
 А не дао Бог да ово потроше!
 Отвори, Марко, врата!

(Устају и полазе.)

Лаку ноћ!

А ово ћемо ми већ спремити.

Све: (разилазећи се на лево —)

Лаку ноћ!

12. ПОЈАВА

Остану Љубица и послушче са Штитарцем.

Љубица:

Унеси, дѣте, ово, скупи све,
 А сутра ћемо већ размрсити,
 Па лези онда и одмори се!

[Дечко уноси рубље у кућу].

Прилѣзи и ти, Марко, нема још
 За стражу твоју овде повода.

(Неко лупа на вратима.)

А ко је то? Да гласник не иде?
 Да л' сретне гласе нама доноси?
 Отвори, Марко!

13. ПОЈАВА

Пређашњи и уђе Пекета.

Љубица: (нестрпљиво —) Шта је?

Пекета:

Добро је!

Од Чача, Госпођо, ти долазим:
 Господар Јован с Мутапом је тамо
 Потукао Турке и затворио.

Мошеја једна сва им одбрана,
У којој су се сви затворили,
А наши тад их одсвуд стеснили.
Господар Јован посладе ме амо,
Да прву вам огласим победу.

Љубица:

Ох, хвала теби, свети Никола!
У кандило ћу уља долити:
Нек жртва то ти буде понотња!
(Уђе унутра).

Пекеша:

А где су наши, где је господар?

Марко:

На путу зар их ниси сусрео,
На Чачак су и они намерили!?

Пекеша:

Ја стрампутицом мало ударих,
Да с турском стражом где се не сретнем.

14. ПОЈАВА

Пређашњи и лупа Пеца, па после уђе.

Пеца:

Отвори!

Марко:

Ко је?

Пеца:

Гласник с Љубића.

Љубица:

Шта? Опет неко? О, нек настави,
Што први поче! Ко је?

Марко: (отвори -)

Улази!

Пеца:

Да знате, где смо — шаље господар,
Јер скренути смо с пута морали,
На Љубићу је постављен нам стан,
А према нама Ђаја паша је
Са војском му од дванаест хиљада.
Господар му је сада намеран
У Чачак да препречи пролазак
Са нашом војском — ако узможе.
Поручује вам, да се чувате
Од изненаде какве преко ноћи.

Љубица: (забринуто као себи —)

Тисућа дванаест има Турчин дакле?
У наших није стотина толико!

Ах, Боже мили, одсудан је час —
Почетак страшно неизвештан још!
Помози сад нам, свети Никола,
Ти, заштитниче дома Милошева,
И мајко Божја сина мученога —
И народ наш је на крст разапет,
Ал спасти своје није кадар сам . . .
Ни сама себе, не помогне л' Бог

(Момцима као у страху —)

Ви момци, ћете овде остати . . .

(Прибере се —)

Ал не — и ваша помоћ треба тамо;
Та војска наша малена је још,
Те у њој рука свака потребна!

Пеца:

Да останемо, заповест нам каже.

Марко:

И ноћ им црна заоведа то.

Љубица: (изнесавши чутуру с вином —)

Окрепите се, хитри гласници,
Па нек вам Марко нађе склоништа,
Да ноге своје одморите мало —
А зором рано хај'те својима!
Сад лаку ноћ!

(Себи —)

На коленима ћу је
Просвети ја вам.

(Уђе)

Пеца и Пекеша:

Лаку ноћ!

(Напивши се свако по једном, оставе чутуру на сто
и оду са Штитарцем.)

15. ПОЈАВА

После мале почивке врати се Штитарац сам.

Марко: (седне за сто. Извади ханџар и сасеца
нокте. Спусти нож на сто).

Да јадне службе, љути ханџару!
И то баш сад, кад мирни ратари
Са плуга свога грабе оритке,
Из тора нам да гоне курјака —
Као гују тебе на праг ставише,
Да плашиш дерлад какву несташну,
Да кући штете какве не буде.
У доколици тако доспеде
Да нокте режеш. До сад Турке си
Са овог света хитро отпремао.

(Застане —)

Пд зар је и то каква разлика?
 На руци нокат прираст сувишан нам,
 Што смета прсту, да га приклопиш,
 Прекрстит' кад се мислиш побожно —
 И Турчин то је. Прираст несносан
 У овој земљи њиме мученој,
 А служби Богу те како нам смета —
 Таманит' треба дакле обоје,
 А твој је посао да учиниш то.
 Ал што су мене, вука горскога,
 Од вука да их чувам ставили?
 Баш зато ваљда, што га боље знам
 Нег свет остали, па ми неће траг

[Свршиће се.]

Запретати и очи заварати!
 Е то је судба така, ханџару —
 (Меће га у тоболац —)

И ко ће знати, каква служба још
 Очекује нас века нашега.
 Умиримо се и ми, лезимо!

(Угаси свећу и дохвати ћебе из угла.)

У гори док сам хајдуковао:
 Крај друма сам се спават' навикао
 И то ми свагда пада најслађе —
 На раскршће ћу то се пружити.

(Изађе на поље на врата.)

Д О П И С И.

Земун. (Бадње вече.) Има већ неколико година од како Добротворна Задруга Српкиња Земункиња приређује Привредниковим питомима Бадње вече, те је и прошле године то учинила. Позвани су сви који су на занату код иновераца, јер су од својих родитеља удаљени те да не осете да нису код својих домова.

Тачно у седам сати у вече, дошло је њих 36 Српчади, а било је и неколико питомица, у дворану код Срп. школ. дома. С њима је дошао и њихов учитељ, а задружни тајник г. Коста Петровачки.

Није дуго потрајало, па је дошао и високопречасни г. прота Паја Милин. Деца су одмах божићну сламу унела, и почело се вечерати. У прочељу је са г. протом седла наша врло уважена и заузетна председница гђа Софија пл. Спирта, која је наређивала и бринула се да се што не заборави, да се деци радост прави. За вечером је била и одборкиња гђа Јелена др. Николићка, са својим супругом др. Владом Николићем, оснивачица и редовна чланица гђа Невенка П. Милин и гђица Драгица В. Николић.

За вечеру је било рибе куване и печене, и разна посна јела, по нашем српском обичају. Г. прота је пререзао Божићни колач са два питомца, и говорио им је о рођењу Хр. Спаситеља и о свему што се односи на нашу свету православну веру. Деца су певала: Рождество и остале божићне песме, и весело провела до десет сати у вече. При поласку су им

одборкиње поделиле колаче, разне слаткише, орахе и јабуке.

И сад, као и сваке године је овдашњи трговац и грађанин иноверац, г. Лудвиг Соненфелд, за Бадње вече приложио 50 К на чему се одбор у име целе задруге најтоплије захваљује. Остали трошак сносиле су саме часнице, чланице и одборкиње, те почастише те Српчиће, као мајке и Српкиње.

А. М. Т.

чланица управ. одбора.

Митровица. Срп. Жен. Добр. Задруга у Митровици прославила је и ове године на св. Стевана своју славу. После св. литургије обављено је свечано резање колача у срп. осн. школи. Чинодејствовало је овдашње преч. свештенство. За куму се примила врло уважена госпођа Ана пл. Рокнић удова, која се свесрдно одазвала позиву ове задруге, те је сама приложила за ову прилику и колач и кољиво, које је било особито украшено. Кума је пререзала колач са задружном председницом гђом Александром Милутиновић и обдарила га великим дукатом (наполеондором). Том приликом је певало срп. црк. певачко друштво, а осим чланица било је присутно и доста гостију.

И овом приликом нека је изражена захвалност од стране задруге преч. свештенству, нарочито пак племенитој и уваженој госпођи куми, а затим Срп. пев. друштву и свима гостима,

Осим куминог прилога пало је на колачу још 26 К

Стапар. (Прослава крсног имена). Добротворна Задруга Српкиња у Стапару прославила је на дан св. Василија трећи пут своју крсну славу. После св. литургије и помена задружној незаборављеној потпредседници † Вукосави Буњевчевој прешле су задругарке а и многи други гости у срп. основну школу, где је преч. госп. парох Милисав Поповић уз чинодејствовање преч. госп. Јована Вујина и учитеља госп. Бошка Поштића обавио освећење водике.

По освећењу водике приступило се резању колача, који су пререзале гђе Вукосава Св. Милића и Кристина Николић. — По свршеном чину поздравио је преч. госп. Милисав Поповић ову добротворну задругу Српкиња и врло дирљивим речима честитао им крсну славу њихову молећи их, да истрају на својој, ако и погдекада, врло трновитој стази. Нека не устукну и не презају ни пред каквим запрекама, већ смело нека корачају напред оној мети, што си је поставише пре две године приликом оснивања ове задруге.

Говор преч. госп. пароха пропратише присутни гости и задругарке громким: „Живео!“ и по том су одборкиње послужиле своје госте

свечарским колачем, кољивом и ракијом, те се после тога задовољни и дирнути вратише својим домовима.

Сваке је године на тај дан у вече наша задруга приредила забаву с игранком; ове се године од тога одустало из разлога, који су свима нама добро познати.

Свечарску воштаницу, колач и кољиво приложила је наша врло уважена председница гђа Вукосава Св. Милића, која се стара око овог нашег мезимчета — наше Доброт. Жен. З. као добра и брижљива мати око свог чеда јединога.

У спомен своје добре кћери, врло заслужне и незаборављене потпредседнице наше Д. Ж. З. † Вукосаве Буњевчеве даривао је госп. Шандор Ковачевић свечарски колач са **К 40**, — гђа председница В. Св. Милића, као сваке године до сада — тако и ове са **К 20**, — а остали гости и задругарке приложише **К 24:22**. Пре водоосвећења зажелеше задругарке једна другој сретну нову годину и милост од Бога, да се и догодине опет узмогну састати загрљене венцем сестринске љубави, а дотле да их Бог сачува од свих ружних страсти као што су: Пакост, мржња, завидљивост и т. д. и удели им много узајамне љубави, слоге и истрајности, како би могле што више да користе свом милом роду и напаћеном народу...

Дај Боже!

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад.

Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 17. (30.) јануара о. г. под председништвом своје подначелнице г-ђе Марије Плавишке. У истој је по оверењу записника из прошле седнице поднео перовођа извештај, да су: начелница и одборкиње Милева Косировићева и Зорка пл. Продановићка скупиле за овдашњу филијалу Црвеног Крста пред Божић о. г. 444 К добровољна прилога, те је уз прилог од наше задруге од 56 К предао потпредседнику истог завода, сенатору и кр. саветнику г. Гези Форстеру округлу своту од 500 круна за евентуалне рањенике или као потпору сиромашним породицама, чији су хранитељи сада на границама отаџбине. Извештава даље, да су од прегледачица скупштинских прегледани рачуни за прошлу годину, које води благајкиња, г-ђа Катица Меанцић и да је све у свом реду, те ће се

исти штампани и уз позив на скупштину, која је заказана за недељу 27. јануара (9. фебруара) о. г., разаслати свим чланицама на углед. — Даље је приказао перовођа писмене захвале ожалашћених чланица: Софије Ј. Г. Адамовићке и Милеве Марковићке на указаном саучешћу. Исто тако приказан је посмртни лист Добротворне Задруге Српкиња Земункиња за упокојеним својим оснивачем и тајником Вељком П. Петровићем, за којим је и наша задруга изјавила своје саучешће. — Узета је на повољно знање пријава, да се и у Пожеги (Хрватска) образовала нова Добротворна Задруга Српкиња. — Дата је потпора питомици за ручни рад Д. Сремчевићевој и издати су прилози по 10 круна интернату приправничком у Сомбору и друштву сиротних ђака загребачког свеучилишта. Састављен је прорачун за идућу 1913. годину, који ће се поднети идућој скупштини на одобрење. Остало су ситнији послови, који су узети само на знање.

ДА СЕ ВРАТИ . . .

Јесен је. Ситна киша сипи, а хладан ветар трга суво лишће с грана и разноси га селом, кад мој муж уђе ми у собу с речима:

— Нарadio сам се, хоћемо ли у шетњу мало?

— Хладно је, а и киша пада.

— Их, каква си! Кад те ово мало невреме плаши, не чекај зиме.

— Па хајд, баш кад хоћеш. Можемо скренути мало и Милице Јовановој, већ ју дуго нисам видела, а веле, да је много жалосна, од како он оде.

— Нестало је од туге.

Изишли смо. Држали се плотова, да се не клизамо преко блатњава цомбава сеоска пута. Сретали нисмо никога, сви беху окупљени у кућама, из чијих се сламних кровова дизао густ дим, знак, да је ватра већ у велико запретена. Из некојих тих кућа, допирао је до нас жив жагор и смеј дружине, која је сигурно у овим часовима предвечерја окупила око топла огњишта, шалу заметала. Из некојих опет надвикиваху деца својим кикотом и вриском озбиљне разговоре старијих.

Како им је лепо — мислили смо и ишли смо даље до на крај села, даље се није могло од силна ветра. Ту је и Миличина кућа па ћемо скренути њојзи. У часу кад смо ушли у њену кућу, она је седела са своје двоје деце, уз само огњиште, и ватраљем превртала „печењак“ који је весело пуцкетао, а то пуцкетање пратила су деца живим очицама и још веселијим: „Ха!... ха, ха мајо!“ кад зашкрипташе вратнице, они подигоше главе и упреше очи у вратнице, деца весело, а Милица озбиљно, готово мрко, а онда се разведри и устаде.

— Госпоја, па ти? Па у ово доба? Гле и господина! Ух! Кукавице мене! Куд ми уђосте! Хајдемо... хајдемо у собу.

— Боме не ћемо Милице. Нама је и овде лепо. Дошли смо, да се мало огрејемо.

— Ух! па у том диму! — Зађите бар овамо, овде се не пуши.

И она изнесе још два трonoшца и ми поседасмо ту покрај огњишта. Дотле је „печењак“ сав поцрнео с једне стране. И да мали Петар не упозори на њега, могао је сав и изгорети; колико смо га сви заборавили.

Милица га на Петрову опомену одгурну од ватре, лупи њиме два-три пут о огњиште, преполови га и даде деци. Тад се шћућури и сама уз огњише, а деца једва дочекала, шћућурише се уз њу, почеше пипати печењак радознано у нас по кад-кад погледајући. Милица поправи риду на глави, пређе руком преко прегаче, погледа нас питајући плашљиво и понизно, оним погледом наших сељанака, којим гледају господу.

И кад изменисмо неколико обичних питања о летини, упитаћу је:

— А што Милице не дођеш кад к нама? — Што не идеш цркви?

Преко њеног бледог лица пређе сена. Она обори очи кад рече:

— Срамота ме је госпоја.

— Зашто?

Она подиже очи, и онако тамне, дођоше ми још тамније у том часу, испод беле риде.

— Упреће прст у ме. Рећи ће: То је она, што је човек напустио. Није ваљала, па је одбегао.

— Милице, ко сме упрти прст у те? Сви те знамо.

— Њојзи усне задрхташе. Упр'о је он, па као да је цео свет упр'о.

— Милице, немој тако. Вратиће се.

Она пречу моје речи, загледа се мрко у жеравке па више за се но нама поче из почетка тихо болно. — Све беше лепо, док се он — бескућник наше куће не прихвати. Нашле се нас двије сироте, савили ово мало куће и кућишта... И он дође... Доклати се од некуд — из бела света, — заустави се ту у нашем селу. Испочетка долазио ретко, а после све чешће и чешће. „Да прецепим које дрво“. И прецепио га, и остајао дуго у ноћ. И приповедао: Овако

ти је у Америци, онако ти је у Америци. Истина, радиш целе дане, ал злата колико хоћеш, а ноћ је твоја... Куку нама!... Па све тако, док једног дана не одоше...

И опет јој усне задрхташе, и онако приљубљену децу још јаче стеже уза се и настави.

— Остадосмо сироте... куку нама!... Остадосмо без хранитеља... куку нама!... И друга година ево, он нам се не јавља... Куку нама!...

Заста час, и као да ју бол подиже, усправи се, децу одгурну мало на страну, окрете се истоку, и рече полако, сваку реч наглашујући:

— Бог му дао, свио гнездо тамо. Изродио децу у том гнезду. Хранио их, и отхранио их: глуве, красте, њеме, хроме, кад је ово двоје, ове две зелене јабуке могао заборавити. — Проклела га — и онда се сави уз огњиште и закука боно, очајно.

Залуд сам ју тјешила: „Вратиће се!“ Залуд сам ју љубила по риди, рукаву, челу. Она је кукала и клела, и разумела сам само још оно страшно: „Огубавили да Бог да!“ Даље је не могосмо слушати, пођосмо, окретосмо се још једаред на вратима, и видесмо ју онако згурену при слабој светлости догореле ватре. Деца ју милују и силом хоће, да уклоне руке с лица, да јој у очи завире молећи је својим нежним гласићима: Немој цвеће наше! Немој смиље наше!“

Ми се враћамо.

А негде се врата отворише и неко ослушну у мрак и рече:

— То кука Милица Јованова са своје двоје сирочади...

— Проклела га, а да се врати? рекох мужу.

— Шупљикала би му понајлепше колире, шарала би му понајлепше тканице, ткала му понајбоље обојке.

— Мило, молићемо Бога, да се врати.

— Да се врати.....

С а р а ј е в о, 1913.

Љубица Попара.

ALA NUIT TOMBANT.

То је било онога вечера кад су дршћући умирале звезде, и без шума пропадале кроз гра-не сочних сањивих липа; кад су зраци месечеви блудели кроз вечност васионе и све више и брже гасиле крвави пожар изгореног сунца. То је било оног вечера, кад је лаки поветарац издисао негде над бокором запалих божура и

растављао се од неба, росе и шума једрих четинара — вече, кад бејаш далеко од тебе, вече кад те почех волети...

Јеси ли чула песму славујеву из расцветалих ружа под прозорима твојим?... Јеси ли слушала звуке гласа тананог обучена жељама мојим?... Глас је његов дрхтао, тужно, био пун бола и опет радостан. Он ти је успављивао нежну, безазлену душу, волео твој дах, твоје сањалачке очи, сан твој; он је био песма моје душе, мојих мисли, одјек срца мог! Он ти је причао живот мој, моју љубав — он те је питао: „Да ли ме волиш“?

Па и кад будеш заспала на свили својих расутих витица, кад оклопиш своје плаве, анђелске очи и мисли своје уплетеш у разнобојне снове — мој ће славуј и онда појати теби под прозорима твојим. Он ће разлевати своје умируће песме по души твојој; он ће ти слати мирисе незаспалих ружа и зумбула, причаће ти о мојим мислима, мојим сновима, о жељама мојим. О, кад би га хтела слушати! — Он ће те шапатам питати: „Да ли ме волиш“?

Ево сад кроз црно грање пропадају звезде — оне ми улевају наду, оне ме теше.

Па и кад бих био мртав за тебе, а ти поклонила љубав своју другоме; кад не би хтела песму искреног славуја мога — он би опет певао свако вече из расцветаних ружа под прозорима твојим; он би ти причао о моме јаду, мојој сузи, о мојим надама!

Он би ти појао моје молитве, проповедао о моме богу, моме сунцу, о моме животу — он би ти шапутао моју љубав и тихо, тихо:

„Ја те још волим“.

Душан У. Бајић.

МОЈА ЉУБАВ.

Мишљах, да је љубав свакидашња тема
Само у роману ил' у лепој причи,
Која врло мало на истину личи
Да љубави праве у животу нема.

Али она дође весела и млада,
К'о краљица моћна преда мном се јави,
Када тебе видех мој зумбуле плави
И однесе срце моје изненада

Од тренутка тога судбину не кривим,
Јер тек сада душо почињем да живум
Весело живим к'о у гори птица,

Знам за кога радим и зашто се трудим,
А свакога јутра када се пробудим,
Гукаће ми моја мала гулубица.

Митровица, 7. јануара 1913.

Дим. П. Стојшић.

САНИ!

Посвећено Т. Р.

У дивно засађеном врту са безброј искри-
вуданим стазама нађох се једног пријатног јутра
и ја. Уморна изнурена спустих се на једну
клубу да бих оне силне пролазнике овог лепог
врта боље посматрала.

Туга ме обузе, моје и тако рђаво располо-
жење од како сам стигла. Сама; па зар међу
толико пролазника баш никог познатог? И по-
глед ми некако паде баш на ону стазу густим
зеленилом обраслу, вргох се из мисли, нека
лака дрхтавица прође ми телом; укочен поглед

остао ми је на једном благом и милом лицу,
устанем потрчим, суза ми сузу вија. Тебе видим,
мајко моја! Зар Ти овде слатко име моје. Гу-
шећи се у сузама, љубих јој уста, очи, што ме
тако благо и мило гледају. Само кад сам те
опет видела! Како и зашто си ме тако дуго
оставила, без твоје неге и слатких речи, које
су ме само на добро училе.

А Ти, мила мајко моја, као увек хладна и
одмерена. Твојом меком руком утрла си ми
сузе, а врео пољубац осетила сам на моме челу.
Твоје усне тихо су шапутале: У последње време
нисам задовољна с тобом, малодушна, слаба и
неиздржљива си у борби живота.

* * *

Пробудих се, та ово је само сан био. Али
давно је то било када сам Тебе, мајко моја
мила, гледала, више никад, никад. Или ко зна,
можда на другом свету.

Н. Сад, 14. X. 1912.

К. М. М.

Невинашце

Кад прођосмо чамцем Вардар
Остависмо Пепелиште,
И уђосмо у Криволак,
Да нађемо преноћиште.

Пошто сместих своју чету
Пођох даље јахајући
Да потражим себи станак
У оциној једној кући.

При улазу сретох оцу:
Двадест осам има лета,
По изгледу леп и мудар,
Каквих се ретко срета.

Поздрави ме врло радо
И понуди собу горњу,
А своје је све увео
У собицу једну доњу.

С мојима се сместих брзо
И посадох крај камина,
А он ватру ту распали
Те се разви сва топлина.

Понудих га да поседи,
Шабан¹⁾ на то одтемена,
Клече доле, склопи руке,
И погну се са рамена.

Измењасмо прве мисли,
Усхићен је са мном био,
И ја сам га радо слуш'о —
Љубав ми је задобио.

Још кад рече: »Имам деце,
Једно машко,²⁾ друго чупе,³⁾
Али ово малецко је
И све чини тупе-лупе« ...

Чело ми се осу знојем?
Присетих се Маре моје,⁴⁾ —
Ал' потезом једне руке
Обрис'о сам чело своје ...

И даље се говор разви
Крај вечере и крај каве.
Све топлији и све ближи, —
Док не клонух дремне главе ...

Легох. Заспах. Спавао сам
Ал' к'о увек лака санка
Вазда готов да се дигнем
Још пре зоре и уранка.

Око мене сви спавају,
Све је мирно ил' се чује
Како стражар један другог
Довикује, послушкује.

Тек од једном, — шта је ово
Кроз тишину ову бону?
Глас детињи лепо чујем,
И глава ми скоро клону!

Малаксао прикупих се;
Добро чујем; све је јаче, —
Јесте, јесте: истина је,
То је дете, оно плаче.

¹⁾ Његово име.

²⁾ Мушко. ³⁾ Женско. ⁴⁾ Име мога четвртог најмла-
ђег детета, још на сиси.

Брзо скочих, приђох лампи,
Соба мала сва засветли, —
И тек онда дођох себи
Кад се чуше први петли.

Клонух. Клекох. Суза поче!
Помолих се Вишњем Богу:
»Зар и ову горку чашу?
Добри Боже, то не могу!...«

Моји чуше, поскочише:
»Шта је, шта је командиру?«

у *Криводарцима* зором 31. окт. 1912.

Слаб сам био! Дођох себи:
»Све је добро, све на миру.«

Ал' на душу, моју душу
Од једном ми тешко паде, —
Ну, добро је, све је прошло,
Не осећам ништа саде.

Само доле, чујете ли,
Јер долази све то јаче:
Оно чупе нашег оце
Тражи сисе па нам плаче!«

Др. Војислав В. Рашић-Биослав.

* * *

Доносимо ову лепу песмицу, а обећане су нам и друге, из пера нашим поштованим читаоцима већ познатог нашег сарадника дра Рашића, уредника родољубивог „Српског Витеза“. Он је као командир четврте чете другог батаљона четрнаестог пука другог позива учествовао у неколико битака, и све своје доживљаје и што је запазио опширно је разрадио, па ће прозу у главном доносити у овогодишњем своме „Српском Витезу“, — а све остало у стиху издаће ових дана у збирци од три свеске под насловом *Споменица на српско-шурско ратовање 1912. год.* Свака свеска стаје за претплатнике 1 круна, — а ко се претплати на „Српски Витез“ до краја фебруара, добиће бесплатно; годишња претплата на „Српски Витез“ је 8 круна. Овај кроз васпитни најстарији српски лист своје врсте (излази од 1909. год. и могу се све године добити, а садржина је од трајне вредности) и треба да га прима сваки Србин. — или да се претплати на поменуту Споменицу. Претплата се шаље у Београд, Душанова ул. 48. — или писцу у Велес.

Уредн.

Светосавске прославе. Како је велик део нашег света у кризи, са немира, који се на Балкану не утишава, не могу ни светосавске прославе да се онако свечано обављају, као што је то наш народ обвикао. Но школе су ипак прославили свуда тај свој лепи празник иако мало тишије. Новосадска српска велика гимназија обавила је то и ове године уобичајеним водоосвећењем у својој свечаној дворани уз прикладне говоре професора дра Милана Петровића и ученика Секулића. У вече је пак држала своју беседу са лепим програмом и игранком у великој Речеијевој дворани. И новосадска српска виша девојачка школа као и основне школе имале су своје свечаности, а виша девојачка поделила је том приликом одређене награде одличним ученицама из фондације пок. Арсе и Анке Пајевића. — Па и сомборска приправничка дружина „Преходница“, приредила је тога дана своју свечану седницу, на којој су приправнице држале свечане говоре, певале, декламовале и свирале, ал без игранке.

Нови српски добротвори. Стево и Јованка Остојић из Прњавора у Босни, приложили

су друштву „Просвјети“ у Сарајеву своје три куће са земљиштем у вредности од 50.000 К. Приходи ове задужбине трошиће се на школовање српске омладине. Слава и хвала им!

Српски пријатељ. Српски су пријатељи тако ретки, да нас изненади, ако се ко и појави. Тако је нас и сад изненадила својом усрдношћу г-ђица Катарина Мекен, која је у Битољу основала о свом трошку болницу са 20—30 кревета. Она сама подмирује све трошкове ове болнице, само јој општина даје и плаћа послугу. У тој се болници бесплатно лечи сиротиња битољска без разлике вере и народности. За тако човекољубиво дело, отишао је да јој захвали лично сам градоначелник г. П. Лешњаревић.

Српски композитор и уметник на виолини у нашем оностраном народу доста познат госп. Пера Стојановић, приређује и ове године свој редован концерат у Бечу 13. фебруара о. г. по нов. кал. у дворани Безендорфера. Уверени смо, да ће и овога пута наш земљак осветлати образ српски пред оним великим стручњацима.

Г. Пера Стојановић је суделовао већ на бе-

седама и концертима наших неких Добротворних Задруга Српкиња и врло радо ће се одазвати позиву наших задруга и у будуће, ако намеравају приређивати своје забаве у току ове године.

Верени и венчани. Г-ђица Зора Вучетићева, кћерка покојног првака народног дра Илије Вучетића и г-ђе Марије удове Вучетића, верила се прошлог Божића с г. д-ром Жарком Стефановићем, варошким сенатором у Новом Саду.

Г-ђица Јованка Поповићева, кћерка пок. Јована Поповића, трговца и поседника из Панчева, верила се с г. Јованом Милићем, тителским солгабировом, а сином г. Ђорђа Милића, учитеља новосадског.

Г-ђица Анкица Марковићева, учитељица у Илинцима, верила се с г. Велимиром Марковићем, медицинаром из Илинаца.

Г-ђица Марија (Маја) Јанковићева из Новог Сада, кћерка г. дра Павла Јанковића из Новог Сада, верила се с г. д-ром Решом, адвокатом новосадским.

Г-ђица Мила Вилловска, забавиља из Меленаца, верила се с г. Марком Коларовим, учитељем из истог места.

Г-ђица В. Стефановићева из Будимпеште, венчала се 5. фебруара о. г. по н. к. с г. К. Антоновићем из Вел. Сент. Миклуша.

Г-ђица Меланија Антоновићева, кћи бившег пароха вел. сентмиклушког, венчаће ће се 5. (18.) фебруара о. г. с г. Р. Болзом, чиновником вароши Темишвара.

25-годишња прослава. 12. (25.) јануара о. г. навршило се равно 25 година, како је стала на чело највишег просветног женског завода у Црној Гори, а институт царице Марије Феодоровне на Цетињу, Рускиња госпођица Софија П. Мертваго. Она је своје лепо знање и сву оданост посветила том заводу и подигла га на таку висину, да су њене ученице примане одмах на универзитете у Србији, Аустроугарској и Русији. У идућем броју донећемо опширнији приказ те прославе на Цетињу, а овом приликом довикујемо и ми г-ђици Софији П. Мертваго: Слава и живела!

Исправак. У прошлом (1.) броју нашег листа изишао је на 8. страни чланак: „Богате удаваче и светске пропалице“, без икаква знака од кога је, иако је то на чланку било означено. Да не би ко мислио, да је то писано од

уредника, јављамо, да је то прештампано из „Привредника“ од 6. (19.) децембра 1912. (бр. 21., 22. и 23.).

Ч И Т У Љ А.

† **Милица Дебељачка.** После дуже и тешке болести отишла је Богу на истину 4. (17.) јануара о. г. у 54. години живота наша одлична чланица задружна, ћерка нашег поштованог суграђанина и поседника Јована Димића, супруга уваженог суграђанина Исе Дебељачког, инжинира, а мати дра Ђорђа, адвокатског кандидата, Мите, изученог економа и Добриле дра Миленка Марковића, као зета, адвоката и земаљског посланика из Пакраца, а сестра и шогорица Меланије и Ђорђа Велисављевића, управитеља Српске Банке у Загребу. Како велика и одлична својта, тако и многи пријатељи и суграђани жале ту добру душу, што је тако рано оставила без дворбе свога старог оца, оболела мужа и красну још сву неумомљену децу, и из сажаљења и поштовања отпратише је у великом броју до вечне куће и спустише грудву земље са тужним опроштајем: Лака ти била ова земљица!

† **Светозар Савковић** У четвртак 24. јануара (6. фебруара) о. г. изгубисмо и опет једну одличну снагу, изгубисмо у 75. години живота професора новосадске српске гимназије у миру, заслужног просветног радника, Светозара Савковића. Родио се у Срему у Кузмину 1838. године. Постао је професор новосадске гимназије 1865. године и није прекидао то место све до 1905., док није прешао у мир. Последње 2—3 године проводио је у Ердевику (Срему), где га је и смрт затекла. Његова је струка била: историја и немачки језик. У млађе доба, особито у доба омладинско живо је учествовао у напреднијем омладинском покрету и имао је с тога и неприлике са својим властима. Одликовао се и на књижевном пољу. И Матица Српска бирала га је за члана Књижевног Одељења, а ово неко време и за потпредседника истог одељења. Матица је издала његове пословице у књигама за народ, а сам је издао посланице Емила Кастелара. На погребу његову учествовала је Матица и професорска колегија новосадске гимназије. Слава му и вечна успомена!

† **Милан Балта.** Нашем свету овамо у бив-

шој Војводини биће добро познато име пок. пароха и катихете новосадског, П. Балте. Он је после себе оставио у животу још само једног сана Милана, који је по свршеним техничким наукама у Швајцарској постао мерник у Крушевцу, у Србији; а после неког времена постао шеф катастралног одељења београдске општине. Сад децембра месеца прошле године упокојио се у Крушевцу после кратке болести и тај му син Милан у 54. години живота оставив за собом неутешну супругу Јелу. Бог да му душу прости!

† **Михајло Катурић**, ц. и кр. професор у миру, одличан Србин и просветни раденик, узоран муж и отац, добар пријатељ и друг, упокојио се баш на наш Бадњи дан, а сахрањен први дан Божића прошле године у 65. години живота. Њега оплакује честита супруга Ана, синови: др. Јово, Урош и Ђуро; кћери: Петрица, Зорка, Олга и Ружица; сестре: Ана и Драгиња и велик број пријатеља. Лака му била црна земљица!

† **Ђорђе Влаховић**. Велико-кикиндски протопресвитерат изгубио је 7. (20.) јануара о. г. свога старог и доброг проту и пароха Ђорђа Влаховића у 86. години живота, а у 54. години свога свештеничког службовања. Прота Ђ. Влаховић проживео је, као што се види, према приликама, леп низ година, а оставио је за собом и леп низ својих добрих дела. Он је први међу велико-кикиндским и околним свештеницима ступио у ред тадашњег омладинског кола; први је међу тамошњим свештеницима прихватио нов Вуков правопис и у опште устајао је свуда одлучно у одбрану своје пастве, где год је то потреба изискивала, те је с тога имао често сукоба са политичким факторима. Био је више година катихета и учитељ српског језика у бившој немачкој велико-кикиндској реалци, а био је и члан српског нар. црквеног сабора а и члан Саборског Одбора за време Бранковићева патријарховања. У свештеничким дужностима био је савестан и тачан и често је словословио у храму. Бог да му душу прости!

† **Павле-Милош Јовановић**. Светислав Јовановић као син и брат Арса Јовановић, угледни родољуби и поседници из Новог Села код Панчева (Реваујфалу) у своје име и име сестара: Ане Мишковића и Ленке Илијевића, даље кћећи: Данице уд. Алексић и Катице Ђурђевић са

осталом родбином, јављају тужну вест, да им се добри отац, брат, дед, свекар и таст Павле Милош Јовановић, поседник, преселио у вечност 7. (20.) јануара о. г. после дуге и тешке болести у Чакову у 66. години живота, од куда му се сутра дан тело пренело у Ново Село и у породичну гробницу предато матери земљи. Мир пепелу његову!

† **Атанасије Јанкулов**, умировљени бележник сефкерински, отац конзисторијалног бележника епархије бачке, Владислава Јанкулова и још друге шесторо деце, упокојио се 7. (20.) јануара о. г. у 62. години живота у Панчеву код своје кћери. Беше родољуб и свагда исправан чиновник. Вечан му помен!

† **Драгутин Холец**, шеф железничке станице у Грејачу, у Србији, а брат познате јавне раднице и многогодишње деловоткиње Женског Друштва у Београду, г-ђице Катарине Холецево, напрасно је преминуо 18. (31.) јануара о. г., оставив за собом удову Мицу, децу: Олгу, Миодрага и Јована, сестру Катарину и браћу Добривоја и Душана и другу родбину, да тугују за добрим и вредним Драгутином. Мир пепелу његову!

† **Надвојвода Рајнер**, то је најстарији члан наше владалачке куће. До скора је био заповедник аустријског домобранства. Упокојио се 2. (15.) јануара о. г. у 86. години живота. Беше врло добра срца човек и много је добра чинио сиротињи. Бог да му душу прости!

† **Мајор Михаило витез Зубовић**, народни велики добротвор. У Загребу преминуо је 15. (28.) јануара о. г. мајор Михаило витез Зубовић, Привредников велики добротвор и члан Патроната у 81. години живота. Покојни је Зубовић био граничарски официр, а доцније домобрански, па је као такав и пензионисан. У служби је био толико ваљан, да је сем другим одличјима одликован и орденом витешког реда гвоздене круне. А и као Србин одушевљено се прихваћао сваког рада на народном напретку. Тако је он био главни покретач и оснивач Српске Читаонице у Загребу. Кад се опет Српска Банка у Загребу оснивала, онда се он одмах својевољно примио за — разуме се — бесплатног благајника оснивачког одбора, те је тако он без благајне и друге помоћи у мало недеља у своје руке примио више од милион круна, што је све лепо средио и тачно предао. После је он остао стално члан надзорног од-

бора, а последњих година другови га одликовали тиме, што су га изабрали за председника тога одбора. Тако је исто учествовао пок. Зубовић кад се оснивао Савез Српских Земљорадничких Задруга, и после до саме смрти своје остао је члан управе тога савеза.

А кад је Привредников рад отпочео, онда се он младићским жаром одушевио за тај посао. Само да наведемо нека најважнија места из његова закладнога писма, да се види, како је лепо прозрео он значај тога рада, и како се од свег срца одазвао да помогне у томе раду. Тако он у том свом писму помиње, како је пратио Привредниково заузимање за ваљане шегрте, који имају временом да унапреде не само себе и своју родбину, него и народ српски, те се зато одлучио — пошто свога порода нема — да поклони друштву Привреднику своју (двокатну) кућу у Загребу, а себи само да задржи доживотно уживање од прихода те куће. Кућу је он одмах пренео на друштво Привредник, а одредио је, да се оснује нарочита фондација под именом: „Фундација мајора Михаила витеза Зубовића“. Са том фондацијом има да управља неограничено и по својој увиђавности Патронат привредникових фондова. И још је наредио, да се поклањати не сме ником

ништа, а позајмице да се морају враћати. И онда од речи до речи каже у закладном свом писму још и ово: „Ти светски људи, који се радом подижу, нека онда своју децу још боље уче, и са колена на колена нека их више себе подижу, па ће онда и у нас све у прави склад доћи, чега данас у нас на жалост још нема, ма да се и у нас већ много боље напред макло, него што је некад у моје доба било. У том смислу и са тим жељама, овим оснивам ту закладу, а неограничену управу предајем зато Патронату, јер Патронат сачињавају Привредникови добротвори чланови, дакле људи, који су још за живота засведочили, да им је Привредник на срцу. — Они су и најпозванији, најозбиљнији и најсигурнији управници фондова, које основаше и оснивају они, и људи као што су они, а како се и у нас привредно све обнавља, и како вредна привредникова омладина све многобројније на снагу и ред долазила буде, тако ће — разуме се — и Привредников Патронат све већи, јачи и све сталнији бивати.“ — У то име Бог помогао!

Родољуб, какав је био и остао пок. Зубовић, заслужује, да му се на све стране српски народ одазове са: Бог да му душу прости и вечан му спомен остао у народу српскоме!

БЕЛЕШКЕ.

П Р О С В Е Т А.

УГАРСКА.

Краљ. уг. министарство просвете и прквених дела бави се мишљу, да у идућој школској 1913.-14. години отвори пет женских великих гимназија и то: на Реци, у Араду, Дебрецину, Сегедину и Вел. Вараду. У Будимпешти већ постоји, те ће тако бити у Угарској поред шест Виших Женских Школа (са шест виших разреда) још и шест великих гимназија; а наше автономне власти имају свега три грађанске женске школе (са 4 виша разреда), па и тима су укинули народну потпору, тек да се што пре сасуши извор њиховог даљег опстанка и напредовања. Право је рекао професор др. Милан Петровић у свом говору о светосавској прослави новосадске гимназије, да наше автономне власти чувају народне фондове, да их народна просвета не поједе.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Воћка и грмље, које не подноси поткресивање. Не подносе поткресивање у првом реду: дуње и мушмуле, па онда лешњици, брескве и кајсије. Ако се поткресују ове воћке, онда не цветају па и не рађају. Од грмова не подноси кресање: јоргован. Јоргован цвета на врховима својих летораста, па ако се ти поткрешу, онда не цвета јоргован. Како горње воћке тако и јоргован ваља пустити, да се грана по милој вољи, а кад у порашћивању пређу меру и загусте у круни, онда треба споља одрезати коју грану, а круну изнутра проредити.

Да краставци боље роде. Пре него што мислиш краставце засејати, измешај са земљом по једну шаку ситно истученог дрвеног угља и метни у кућицу. Угљен одржава у земљи влагу и земља је с угљеном трошнија, те зато и рађају боље.

Да се сачува од мишева посејан грашак. Направи хладан цеђ, т. ј. баци у воду просејана пепела и узмути воду, па онда натопи грашак ту пре сејања једно 48 сати. На тај начин ћеш

очувати грашак од мишева па и од других штеточина у земљи, а грашак ће тако и пре изнићи и бити бујнији.

Пријатељи листа.

Госпођа Ана Ђ. Јагнићка, поседница из Пакраца платила је и ове године, поред свог листа, још друга четир, који се шаљу њоме намењеним личностима.

Госпођа Ана удова М. Катурића професора из Задра, платила је у спомен своме добром и узоритом скоро преминулом мужу, поред свог, два друга листа, који се по њеној жељи дају ученицама овдашње српске више девојачке школе: Десанки Којићевој и Загорки Обрадовићевој.

Госпођа уд. Александра Недељковића поседница из Сирига платила је осим свога листа још два примерка, који се шаљу приправницама: Вукосави Писаревићевој и Емилији Путниковој.

СТЕЧАЈ.

Српска Задруга Српкиња у Брчком (Босна) потребује ЗАБАВИЉУ за своје забавиште. Плата је К 900 — 1000. Добија осим тога собу и послугу. Може одмах заузети место. Која има вољу нека се пријави тој задрузи.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Изашла је из штампе моја расправа

„ЖЕНСКО ПИТАЊЕ“

КЊИГА I.

У тој књизи прибрани су чланци, што сам их током две године објављивала у листу „Женском Свету“, под насловом „Женско питање“. Настојала сам,

да у ту радњу, поред историјског прегледа женског питања, унесем све, што је важније, а засеца у живот жене, те у савремености одређује њезин положај у појединим државама Европе и код појединих народа у њој (изузимајући словенска племена, о којима ћемо говорити у II. књизи). Тог посла латила сам се са вољом да послужим нашем образованом свету, како би се лако упознао с тим, свакако важним социјалним питањем, а да би стекао и што јаснији преглед савременог друштвеног покрета, који тежи добру једне половине човечанства.

Нада све имала сам у виду наш млади женски покрет. Њему, његовој још нејакој организацији потребно је много снажења. Свакако ће му и оваква српска књига бити од користи.

Књигу издајем са надом да ће је у првом реду прихватити женска удружења, како српска у свим српским крајевима, тако и хрватска, а уз то и свака образована Српкиња и Хрватица, те тако помоћи, да се ово издање што пре растури. А нађе ли ова моја књига потребну помоћ, моћи ћу већ течајем ове године издати и II. књигу „Женског питања“, у којој ћу информативно говорити о женама свих словенских народа и још неких народа на Балкану.

Књига I. изнеће око 12 табака, а цена ће ипак бити само 1.— Круна како би је свака читатељица могла што лакше набавити. Наручбу и новац треба слати Уредништву „Женског Света“ у Н. Сад (Ujvidék) или на моју адресу.

ЗОРКА ЈАНКОВИЋ
Војка (Срем.)

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Смрћу нашег непрежаљеног и незаборављеног мужа, оца, брата, деде, ујака и стрица

ВЕЉКА П. ПЕТРОВИЋА

умировљеног срп. нар. учитеља,

овим изјављујемо нашу највећу благодарност свима, који су нам било усмено, било писмено изразили своје саучешће, наиме: Њ. Светости преузв. Господину Лукијану, патријарху српском, високо преосвештеној г. г. Гаврилу, епископу Вршачком, др. Георгију, епископу Темишварском; свима корпорацијама: добротворној женској задрузи земунској, овоградском учитељском збору опћих пучких и српских православних основних школа; преградском православном свештенству српском земунском, учитељском Конвикту и учитељском збору у Новом Саду, српско-црквеном певачком друштву, добровољном позоришном друштву, срп. прав. занатлијској певачкој задрузи, ратарском певачком друштву и певачком збору реалне гимназ. омладине; вкпреч. г. Павлу Милину, окружном протопрезвитеру земунском, г. г. Аркадију Варађанину, умировљеном управитељу више девојачке школе у Новом Саду, Станимиру Субићу, срп. нар. учитељу у Земуну и нашој поштованој куми председници српске женске задруге гђи Софији пл. Спирта на њиховим дивним, утешним надгробним говорима. Свему грађанству земунском и са стране; свима и свакоме, а понаособ онима, који својим болећивим, хришћанским и искреним саучешћем при укупу блажене памети нашег милог и врлог покојника суделоваше и до вечне га куће испратише, те на одар венце положише, још једном од нас свију ожалошћених нека је највећа хвала и благодарност а од милостивог Бога награда.

У Земуну, 19. јануара (1. фебруара) 1913.

Ожалошћена породица

Вељка П. Петровића.

КУЋА ПОМОДНЕ РОБЕ**МАТИЈЕ ЛЕВИ****НОВИ САД.**

главна пијаца у згради хотела Јелисавете.

Моје ексквизитне новине за пролећну сезону 191 . стигле су већ у особито обилном избору, и то само специјалитети из најзнаменитијих фабрика.

Мој нови лагер пружа поштованим дамама прилику, видети много интересантних ствари за овогодишњи смер моде. Зато нек нико не промаши прилику, а да не прати пажњом наше излоге где ће бити изложене само сезонске новине (Saison Nouveauté).

Специјалитети у блузама, жипонима, фином женском рубљу.

Потпуне опреме за невесте.

Мустрице на страну драговољно шаљемо бесплатно и франко.